

Arvamuse esitamine krediiteabe jagamise seaduse eelnõu kohta

Lugupeetud Jürgen Ligi!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Rahandusministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust krediiteabe jagamise seaduse eelnõu kohta, millega soovitakse luua positiivne krediidiregister, mis toetab krediidiandjat inimese krediidivõimelisuse hindamisel. Oleme eelnõuga tutvunud ning esitame järgnevalt enda seisukohad eelnõu kohta:

1. Eelnõu § 10 lg 1 kohaselt on registripidajal õigus avaldada krediiteaberegistris sisalduvaid andmeid: 1) krediidiandjate ja –vahendajate seaduse §-des 5 ja 6 nimetatud krediidiandjale ja krediidivahendajale, krediidasutusele krediidasutuste seaduses tähenduses ning hoiu-laenuühistu seaduse §-s 3 nimetatud hoiu-laenuühistule krediidilepingu sõlmimiseks tahteavalduse esitanud tarbija krediidivõimelisuse hindamise eesmärgil; 2) tarbijale tema kohta; 3) kohtule kohtumenetlust reguleerivates seadustes ette nähtud juhtudel ja korras; 4) kohtueelse uurimise asutusele ja prokuratuurile alustatud kriminaalmenetluses, sealhulgas välislepingus sätestatud korras välisriigist saabunud õigusabi taotluse alusel või Euroopa Liidu õiguses sätestatud kohustuse täitmiseks rahvusvahelise konventsiooni või muu välislepingu või politsei või muu sellesarnase pädeva asutuse koostöölepingu täitmiseks; 5) julgeolekuasutusele julgeolekuasutuste seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks ning riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduses nimetatud julgeolekukontrolli teostamiseks; 6) notarile ja notari määratud pärandi inventuuri tegijale pärandi inventuuri tegemiseks; 7) ajutisele haldurile, pankrotihaldurile ja Konkurentsiameti maksejõuetuse teenistusele pankrotiseaduses sätestatud ülesannete täitmiseks; 8) füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses nimetatud usaldusisikule füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses või pankrotiseaduses sätestatud ülesannete täitmiseks.

Eelnõu seletuskirja lk-l 36 on täpsustatud eelnõu § 10 lg 1 punkti 3-5 kohta, et „Kõnesolevate asutuste tegevuse laiaulatusliku iseloomu tõttu ei ole võimalik eesmäärke kitsendavalt määratleda. Asutus peab oma taotlust registrist andmete saamiseks siiski konkreetsetl põhjendama“. Kaubanduskoja hinnangul peab eelnõu seadma väga selged piirid sellele, kellel on ligipääs registris olevatele andmetele tarbijate kohta. Kuigi eelnõu § 10 lg 1 näeb ette, millistel asutustel on võimalik saada registrist andmeid, siis leiame, et tegelikult peaks eelnõu seadma ka selgemad piirid

sellele, millistel alustel ning kellel on sellisel juhul ligipääs nendele andmetele ja loodud peavad olema vastustust puudutavad regulatsioonid selleks, kui tarbija andmeid vaadatakse ebaseaduslikult. Kaubanduskoja hinnangul on selline reguleerimine väga vajalik, et oleks tagatud see, et andmetele ligipääs ei oleks väga laiale isikute ringile, andmete avalikustamine on põhjendatud ning tagatud oleks andmete ebaõige kasutamise eest ka vastutus. Näiteks ei tohiks tekkida olukorda, kus mõni töötaja hakkab oma õigusi kuritarvitama ja lihtsalt huvi pärast hakkab tutvuma mõne tuttava andmetega krediidiregistris, kuna tal on see võimalus. Samuti on andmete väärkasutamise puhul oht, et kui need saavad läbi vale kasutuse avalikuks, näiteks lekivad meediale, siis võib sellega kaasneda isikule väga suur mainekahju ning muud raskused. Kuigi eelnõu § 7 lg 3 näeb ette positiivse sätte, mille kohaselt registripidaja peab pidama andmete töötlemise kohta logisid ning logid peavad sisaldama teavet krediiditeabe töötlemise põhjenduse, aja ja andmeid töödeldud isiku kohta, mis tagab selle, et tuvastada on võimalik seda isikut, kes tarbija andmeid töötles, siis tuleks reguleerida ka seda, kuidas andmete ebaõige kogumise ja kasutamise eest isik vastutusele võetakse. Muuhulgas leiame, et tarbijat võiks kaitsta ka lahendus, kus tarbijale tuleb teavitus, kui tema kohta on tehtud päring registris või, et registris sisalduva info jagamine on lubatav üksnes tarbija isiklikul nõusolekul ja nõusoleku puudumisel oleks isikule täiendava krediidi andmine takistatud või keelatud. Kuna päringut tarbija krediidivõimekuse hindamiseks tuleb teostada enne krediidilepingu sõlmimist tarbijaga, siis teavituste saatmine tarbijale või nõusoleku küsimine tagaks selle, et tarbija saab kontrollida asjaolu, et tema kohta on ikka päring tehtud ainult siis, kui ta on soovinud krediidilepingut sõlmida. Kuna eelnõu ei sisalda sätteid selle kohta, kas ja kuidas registripidaja kontrollib, kas tarbija on esitanud tahteavalduse krediidilepingu sõlmimiseks, siis aitaks Kaubanduskoja hinnangul tarbija teavitamine või nõusoleku küsimine kaitsta tarbija õigusi.

Eelkirjutatud arvestades palub Kaubanduskoda eelnõu ja/või seletuskirja täpsustada selles osas, et mis saab siis, kui pank ja pangatöötaja vaatavad ebaseaduslikult krediidiregistris tarbija andmeid ning milline on sellisel juhul töötaja vastutus. Lisaks palume tarbija õiguste kaitseks lisada eelnõusse täiendavaid meetmeid. Näiteks võiks kaaluda, et tarbijat teavitatakse kui tema kohta on tehtud päring krediidiregistrisse või registri infot on võimalik jagada üksnes tarbija nõusolekul. Lisaks palume selgitust selle kohta, kas ja kuidas registripidaja kontrollib, kas tarbija on esitanud tahteavalduse krediidilepingu sõlmimiseks.

2. Eelnõu § 58 näeb ette kahekuulise üleminekuperioodi enne krediidiregistri toimima hakkamist, et krediidiandjad saaksid kehtivatest tarbijakrediidilepingutest tuleneva krediiditeabe edastada registripidajale enne registri tööle hakkamist. See tähendab, et perioodil 2028. aasta jaanuarist kuni märtsini saavad krediidiandjad edastada registrisse kehtivate lepingute andmed ning alates märtsist 2028 alustab register tööd, st krediidiandjatel on kohustus esitada jooksvalt registrile krediidiandmeid ning kohustus hinnata tarbija krediidivõimekust.

Oleme arvamisel, et kuna tegemist on uue registriga, mille toimima hakkamine eeldab paljude osapoolte koostööd, IT-arendustöid jm, siis on oluline, et kogu registri tehniline pool (registrisse kantavad andmete koosseis, registripidamise kord, ülesehitus jm nõuded) oleks valmis vähemalt 1 kuni 2 aastast enne registri tööle hakkamist. Leiame, et kuna uue registri loomine nõuab palju tööd, testimist ja arendust, siis on oluline, et kõik registriga seotud nõuded oleksid teatud perioodi enne registri tööle hakkamist selge, et näiteks ilmnenuv probleemide korral oleks ka teatav ajavaru, et neid ka lahendada ning et see ei tooks endaga kaasa näiteks registri valmimise edasilükkumist.

Seega on Kaubanduskoda seisukohal, et krediidiregistriga seotud tehnilised nõuded ning spetsifikatsioonid peavad olema kokkulepitud ja kooskõlastatud vähemalt 1-2 aastat enne registri avamist.

3. Krediidiregistri seaduse eelnõu kohaselt loob krediiditeaberegistri ettevõtja, kellele on krediiditeabe seaduse § 12 alusel antud ainuisikuliselt õigus registrit pidada ning registripidaja selgub Rahandusministeeriumi poolt läbi viidava hankemenetluse tulemusel (eelnõu § 6 lg 3).

Kuna valitud on lahendus, kus registripidaja leitakse erasektorist hanke alusel, siis on oluline, et näiteks registri tehniliste nõuete, hanketingimuste kui ka rakendusaktide koostamise protsessis oleksid kaasatud ka krediidiasutused, keda registri tegevus hakkab oluliselt mõjutama.

4. Eelnõu § 12 lg 6 kohaselt ei või registripidajaga sõlmitava registripidamise lepingu kehtivusaeg ületada viit aastat. Esimese tulevase registripidaja puhul on Kaubanduskoja hinnangul viie aastane lepingu kehtivuse aeg liiga lühike. Kuna viie aastase perioodi sisse on arvestatud 2-3 aastat arendus- ja ülesseadmisperiood, siis tähendab see seda, et registripidajal ei pruugi olla võimalik tehtud kulutusi tagasi teenida.

Sellest tulenevalt teeme ettepaneku pikendada esimese registripidaja lepingu perioodi näiteks 2 aasta võrra, et arenduseks ja ülesseadmiseks tehtud kulutused oleks võimalik lepingu perioodi jooksul tagasi teenida.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

Ireen Tarto

Ireen.tarto@koda.ee